

A MEDGYESSY FERENC GIMNÁZIUM
ÉS
MŰVÉSZETI SZAKKÖZÉPISKOLA

Környezeti nevelési program

OM azonosító: 031202

1. A KÖRNYEZETI NEVELÉSI PROGRAM ALAPJAI

„A bölcs ember törvénye az:
...a természet rendje szerint él és cselekszik.”

(Lao-Ce)

1.1. TÖRVÉNYI HÁTTÉR

Az Alkotmány környezetvédelemmel kapcsolatos paragrafusai:

- 8. § A Magyar Köztársaság elismeri az ember sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait, ezek tiszteletben tartása és védelme az állam elsőrendű kötelessége.
- 16. § A Magyar Köztársaság különös gondot fordít az ifjúság létbiztonságára, oktatására és nevelésére, védelmezi az ifjúság érdekeit.
- 18. § A Magyar Köztársaság elismeri és érvényesíti mindenki jogát az egészséges környezethez.
- 70. § A Magyar Köztársaság területén élőknek joguk van a lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez.

Környezet- és természetvédelmi jogszabályok

Környezetvédelmi törvény (1995. évi LIII. Törvény a környezet védelmének általános szabályairól). A törvény célként az ember és környezete harmonikus kapcsolatának kialakítása, a környezet elemeinek és folyamatainak védelme és a fenntartható fejlődés környezeti feltételeinek biztosítását fogalmazza meg.

Legfontosabb alapelvei: a megelőzés, az elővigyázatosság, a leghatékonyabb megoldás, a helyreállítás, a felelősség, az együttműködés, a tájékozódás és a nyilvánosság. A törvény 54. § 1. cikkelye szerint „minden állampolgárnak joga van a környezeti ismeretek megszerzésére és ismereteinek fejlesztésére”. A nevelés állami és önkormányzati feladat. Legfontosabb dokumentumaként a NAT-ot, a *Nemzeti Környezetvédelmi Programot* (illetve annak részeként a Nemzeti Környezet-egészségügyi Akcióprogramot) említi.

A **Természetvédelmi törvény** (1996. évi LIII. Törvény) kimondja, hogy a természeti értékeink védelme, a természetvédő szemlélet kialakítása elsődleges állami feladat. Kiemelt szerepet kell biztosítani a természet értékeinek megóvásában a civil szférának, az állampolgároknak, hiszen a nemzeti kincsnek minősülő természeti értékeink megőrzése az állampolgárok és önszerveződő csoportjaik aktív részvétele nélkül nem lehetséges.

Az 1997. évi XLI. **Törvény a halászatról és a horgászatról** is számos környezeti nevelési feladatot tartalmaz (tanfolyamok, vizsgák, fajismeret, természetvédelem).

A **géntechnológiai tevékenységről** szóló XXVII. **Törvény** 30. és 31. §-a foglalkozik az oktatással, a képzéssel és a tájékoztatással. Ennek értelmében „Az állami feladatok ellátása során a Kormány gondoskodik arról, hogy a géntechnológiával módosított szervezetek felhasználóival, fogyasztóival az iskolai és az iskolán kívüli oktatás, képzés, tájékoztatás keretében ismertetésre kerüljön a géntechnológia lényege és alkalmazásai, az így módosított szervezetek használatának környezeti, egészségügyi, gazdasági, társadalmi hatásai és kockázata”.

Az **állatok védelméről és kíméletéről** szóló 1998. évi XXVIII. **Törvény** célja, hogy elősegítse az állatvilág egyedeinek védelmét, fokozza az emberek felelősségtudatát az állatokkal való

kíméletes bánásmód érdekében, valamint meghatározza az állatok védelmének alapvető szabályait. A törvény kimondja, hogy az oktatás során állatkísérletek elvégzésére a diákokat nem lehet kötelezni.

Nemzeti Környezetvédelmi Program (a Kormány 2031/1998. határozata) helyzetértékelése szerint: „A környezetvédelemben felmerülő problémák jelentős része vezethető vissza arra a tényre, hogy Magyarországon még nem megfelelő szintű a környezeti tudatosság foka. A lakosság ismeretei a környezetről, a környezetvédelemtől, annak megővéséről hiányosak, és többnyire nem megfelelő színvonalúak.”. A társadalmi részvétel és tudatosság erősítésében kiemelkedő szerepe van a közoktatási, felsőoktatási és kulturális intézményekben folyó tevékenységnek.

1999-ben elkészült a **Nemzeti Biodiverzitás Stratégia**, a Globális Környezeti Alap és az UNEP (ENSZ) támogatásával. Az akcióprogram elkészítését az 1992-es Rió de Janeiróban megrendezett *Környezet és Fejlődés Konferencián* aláírt – általunk 1995-ben ratifikált biodiverzitás egyezmény – tette feladatunkká. E szerint minden államnak joga és kötelezettsége megőrizni saját természeti értékeit, gazdaságát, és az abból szerzett tudást. Ez csak társadalmi összefogással valósítható meg.

A 2000. évi **Hulladékgazdálkodásról szóló XLIII. Törvény** 54. §-a kimondja, hogy a Kt. 54-55. §-ában foglaltak alapján a hulladékgazdálkodással kapcsolatos ismereteket oktatni kell, azok a Nemzeti Alaptanterv részét képezik. Ezeknek az ismereteknek az oktatásával és terjesztésével – az állami, önkormányzati intézmények és más szervezetek bevonásával, valamint közszolgálati hírközlő szervek igénybevételével – elő kell segíteni, hogy a társadalom környezeti kultúrája növekedjen.

Egészségügyi jogszabályok

A **Nemzeti Környezet-egészségügyi Akcióprogram** (1996) 9.5 pontja részletesen foglalkozik a környezet-egészségügy oktatásával, nevelésével. Az oktatás, nevelés és szakképzés környezet-egészségügyi feladatait két nagy területre osztja:

- Környezet-egészségtani szakismeretekre és módszerekre azoknak a szakembereknek van szükségük, akiknek ez munkakörükkel közvetlenül összefügg. Számukra ezt a képzés során a képzési követelmények előírják.
- A környezetegészség kultúrája ugyanakkor az életvitel részeként a hétköznapi tudás és szokásrendszer egyik fontos eleme, minden embert érintő kulturális tényező. E kultúra az emberek életviteli szokásaiban, életmódjukban, értékrendjükben tükröződik. Kialakulása a családi szocializációban kezdődik, később az intézményes nevelés, oktatás és az iskolarendszeren kívüli hatások együttesen formálják.

1998-ban, Koppenhágában a WHO Európai Regionális Bizottsága elfogadta az **Európai Egészség 21.** nyilatkozatot, amelynek célkitűzései többek között kimondják, hogy 2015-re a lakosoknak a társadalom minden rétegében egészségesebb életmódot kell kialakítani, és hogy a régió lakosságának olyan biztonságosabb fizikai környezetben kell élnie, ahol az egészségre veszélyes szennyező anyagok nem haladhatják meg a nemzetközileg elfogadott határértékeket.

Az Egészségügyi Világszervezet számos idevonatkozó dokumentuma, az „Egészség 21” Regionális Stratégia szakmai háttérrel nyújt a hazai az **„Egészség évtizedének Johan Béla Nemzeti Programja”** 2002 kidolgozásához. Előzménye a Nemzeti Népegészségügyi Program (1066/2001 Kormányhatározat). A Program illeszkedik az EU népegészségügyi prioritásaihoz, és hazánk uniós csatlakozása további lendületet ad a sikeres végrehajtásnak

Közoktatási jogszabályok

A *közoktatásról szóló* 1995. évi LXXIX. Többször módosított *törvény* szerint a pedagógiai programok felülvizsgálatánál, az eddiginél nagyobb hangsúlyt kell fordítani a gyermekek érzelmi, értelmi, erkölcsi fejlődésével kapcsolatos feladatokra, s a nevelés elsődrendű jelentőségű. A pedagógiai programok átalakításánál a személyiség és közösség fejlesztés megtervezésében kiemelt hangsúlyt kell fektetni a NAT kiemelt közös követelményeire, köztük a környezeti nevelésre.

A 41. § 6. pontja szerint az iskola „felderíti a gyermekek és tanulók fejlődését veszélyeztető okokat, és pedagógiai eszközökkel törekszik a káros hatások megelőzésére, illetőleg ellensúlyozására. Szükség esetén a gyermek, a tanuló érdekében intézkedést kezdeményez”.

Az iskolai munkát tartalmi alapjaiban szabályzó közös követelményei között találjuk a környezeti nevelést. „A környezet ismeretén és személyes felelősségen alapuló környezetkímélő magatartás egyéni és közösségi szinten egyaránt legyen a tanulók életvitelét meghatározó erkölcsi alapelv.”

A *Nemzeti Alaptanterv* kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 243/2003. sz. kormányrendelet kiemelt fejlesztési feladatként definiálja a környezeti nevelést. Elengedhetetlenül szükséges a NAT részeként a környezetvédelmi, természetvédelmi oktatás továbbfejlesztése. A felsőfokú oktatásban a program időszakának végére (2003) el kell érni, hogy minden hallgató részesüljön környezetvédelmi, természetvédelmi oktatásban.

1998-ban tizenhárom környezeti neveléssel foglalkozó társadalmi szervezet összefoglalta a környezeti nevelés eddig elért eredményeit és a *Nemzeti Környezeti Nevelési Stratégia* c. kiadványban megfogalmazta a közeljövő fontosabb feladatait. 2003-ban megjelent a kibővített, átdolgozott kiadás.

Önkormányzati jogszabály

Az 1990. évi LXV. *Törvény a helyi önkormányzatokról* kiemeli az egészséges életmód közösségi feltételeinek elősegítését, a lakosság önszerveződő közösségei tevékenységének támogatását.

1.2. HELYZETKÉP

1. Belső: az iskola

Tárgyi feltételek a környezeti nevelés szempontjából

Az iskola épülete modern, 1988-tól működik az építészeti szabványoknak megfelelő (pl. az egészségügyi követelményeknek megfelelő toalett-helyiségek, étkezés előtti tisztálkodási lehetőségek). Sajnos panelből épült, az akkori házgyári technológiával, saját fűtéssel nem rendelkezik, így jelentős költséget emészt fel az épület fűtése. A javításokat folyamatosan végeztetik, baleseti veszélyek nincsenek. Szellőztetés megoldott, a természetes világításról a tantermekben nagy ablakfelületek gondoskodnak. Az üvegfalak hátránya viszont napsütésben a nagy hőség.

A megfelelő fény miatt a zöldítés megoldott. A folyosók azonban sötétek. Ez a fűtés mellett jelentős többletenergia felhasználásra kényszeríti intézményünket.

Az iskolában (elhelyezkedése miatt) nagy az iskola körüli udvar, amit saját erőnkől parkosítottunk, tettük a közvetlen környezetünket zöld területté.

Környezetvédelmi szempontból fontos, hogy saját büfénk van, hátrány viszont az étkeztetés monopolizálása, ami ételleivel az egészséges táplálkozás szemléletének kialakítását nehezíti.

Az épületen belül környezeti vizsgálatokhoz megfelelő, alapeszköz-készlettel ellátott szertár áll a rendelkezésünkre.

2. Külső: a település és a régió, a helyi értékek

A felsőfokú oktatási intézményekkel kapcsolatunk van, amelynek során a földrajzszakos tanárjelöltek tanítási gyakorlata és hospitálása iskolánkban történik. Ennek során igyekszünk számukra a modern módszerek alkalmazását biztosítani, az aktualitásoknak megfelelően a programokba, szervezésébe bevonni.

Iskolánkban évente egy napot a lakóhely értékeinek megismerésére fordítunk (pl. 9. évfolyamon – a város természeti, kultúrtörténeti értékeiről).

A nagyvárosi léthez, ill. a lakótelepi környezethez kapcsolódó előnyök és hátrányok meghatározzák környezeti nevelési tevékenységünk lehetőségeit. A természettel való kapcsolat részben hosszabb-rövidebb terepprogramok szervezésével, részben a lakótelepi környezet, városi parkok, kertek tanulmányozásával valósítható meg. A környezetszennyezés és a közlekedés viszonya, a lakótelepi nem környezetbarát panelépületek kialakításának következményei, az épített környezet felújítási programja jó vizsgálati, elemzési, véleményalkotási lehetőséget adnak. A diákoknak lehetősége van különböző állampolgári tevékenységek gyakorlására, amikor bekapcsolódnak a döntéshozatali eljárásokba, demonstrációk szervezésébe, egy –egy környezetkárosítás feltárásába.

1.3. ERŐFORRÁSOK

A) Belső erőforrások (iskolán belüli nem anyagi erőforrások)

Humán erőforrások	Feladat, szerepkör	Erősségek
Iskolavezetőség	Támogatja a környezeti nevelési programokat. A minőségi munka részeként értékeli az ilyen tevékenységet. Anyagi forrásokat teremt. Ösztönző rendszert dolgoz ki. Aktívan részt vesz az egyes programokban.	Hiteles személyiségek a pedagógusok és a diákság számára. Hasznosítható kapcsolatrendszer.
Tanárok	Kidolgozzák és a tantárgyakba beépítve tanítják az egyes környezeti tartalmakat. Az iskola minden tanárának feladata, hogy környezettudatos magatartásával, munkájával példaértékű legyen a tanulók számára.	Valamennyi szakos belátja, hogy minden tanár feladata a környezeti nevelés.
Biológia-földrajz-kémia munkaközösség	Elkészíti a pedagógiai programnak megfelelően az éves tervet, segíti és koordinálja annak megvalósítását. Dokumentációs és értékelő munkát végez, pályázatokat ír, kapcsolatot teremt a külső támogatókkal.	Lehetőséget ad a különböző szakmacsoportok programjainak összehangolására (témahét, versenyek, akciók, kiállítások, jeles napok eseményei stb.)
Osztályfőnöki közösség	Évfolyamokra lebontva foglalkozik az egészségneveléshez kötődő környezeti nevelési tartalmak feldolgozásával.	Lehetőség van az aktualitások azonnali „kibeszélésére” osztályközösségi szinten (pl. törvényi intézkedések, egészséges táplálkozás,

		reklámok hatásai, életmód kérdései stb.)
Rajz és vizuális kultúra munkaközösség	Környezetvédelmi-egészségvédelmi pályázatokon részt vesznek.	Személyes ráhatás környezetvédelmi és egészségvédelmi témák kijelölésével, pályázatok propagálásával.
Diákönkormányzatot segítő és mentálhigiénés tanár	Lehetőségük van a környezeti nevelés, egészségnevelés területeinek erősítésére.	Napi kapcsolat a diákokkal, az egyedi problémák azonnali kezelése.
Iskolaorvos	Előadások tartása az egészséges életmódról, a környezeti ártalmakról. Segíti a tanárok munkáját.	Szakmai kompetencia, személyes ráhatás.
Adminisztratív dolgozók	Támogatják a tanári munkát az egyes programok háttérének biztosításával (pl. hivatalos levelek, pénzügyi adminisztráció, pályázati elszámolások) Az adminisztráció feladata, hogy csökkentsük a felesleges papír felhasználását.	Részt vállalnak a szelektív hulladékgyűjtésben, takarékoságban.
Technikai dolgozók	A programok tárgyi feltételeinek biztosítása, vizesblokkok, világítási hálózat karbantartása, hőszigetelés, stb. Az iskolaépület tisztántartása. Példamutató, ha környezetkímélő és egészségre nem ártalmas tisztítószereket használunk.	Zöldítési program, szelektív hulladékgyűjtés, komposztálás.
Diákok	A tervezett éves programban sokoldalúan vesznek részt (hallgatóság, tevékeny szerepvállalás, önálló kutatások és kezdeményezések). Az iskola minden diákjának feladata, hogy vigyázzon a környezetére, és figyelmeztesse társait a kulturált viselkedésre. Ebben kiemelkedően fontos szerepe van, a környezetvédelme iránt különösen érdeklődő és elkötelezett tanulókból álló diákcsoporthoz.	Valamennyi diák érintett, nagy a jelentősége a helyi értékek felkutatásának. Partnerség a felnőtt résztvevőkkel. A fő hangsúly a szemléletformáláson van.
Szülők	Előadások tartása, szemléltetőeszközök gazdagítása, anyagi támogatás, külső erőforrások felkutatása.	Tevékeny részvétel a programokban, az ő szemléletük is formálódik, a környezeti nevelés túlmutat az iskola falain.

B) Külső erőforrások (iskolán kívüli nem anyagi és anyagi jellegű erőforrások)

Intézmény, szervezet	A kapcsolat formája, tartalma
Más közoktatási intézményekkel kapcsolat	általános iskolákkal: nyílt napok, kiállításainkon látogatás
<i>felsőoktatási intézmények</i>	
Debreceni Egyetem	egyetemi hallgatók tanítási gyakorlata
Megyei pedagógiai intézet, pedagógiai szolgáltató intézmények szaktanácsadói	szakmai együttműködés
önkormányzat környezetvédelmi referense	alkalmankénti
ANP BNP HNP FHNP KNP	bármelyikkel szakmai előadások, terepgyakorlatok
erdészet	alkalmankénti
környezetvédelmi felügyelőség	laborlátogatás, szakmai anyagok, pályázatok
<i>országos környezeti nevelési intézmények</i>	
A tanórai és tanórán kívüli környezeti programot színesebbé és tartalmasabbá teszi a különböző intézmények meglátogatása. Iskolánknak lehetősége van múzeumok, állatkert, botanikus kert, vadas park, nemzeti parkok látogatására. Iskolai tanulmányai során minden diáknak legalább egy környezeti témájú intézménylátogatáson kell részt vennie. Ez megvalósulhat osztálykirándulás, vagy iskolakirándulás alkalmával is	
<i>regionális vagy helyi környezeti nevelési szervezetek</i>	
Városi Környezeti Nevelési Intézet	tájékoztatás, közös szervezési munkák
<i>egyéb országos környezetvédő szervezetek</i>	
Magyar Természetvédők Szövetsége	információs anyagok
<i>nemzetközi környezetvédő szervezetek</i>	
WWF	szakmai anyagok, akciók
<i>közművelődési intézmények</i>	
könyvtárak, könyvtári olvasó, művelődési központ	segédanyagok, pályázatok, versenyek kiírása
Botanikus kert, Állatkert, Vadaspark	szakmai segítség, versenyek, szobrok készítése kiveszett fajokról
ÁNTSZ	Laborlátogatás, előadások, versenyek. Javaslatokra, véleményükre építeni akarunk az iskolai környezet kialakításában.
média	tájékoztatás
rendőrség	engedélyek pl. demonstrációhoz

<i>helyi szolgáltatók</i> víz szennyvíz hulladéklerakó hulladékégető távhőszolgáltató közlekedési vállalat	valamennyivel alkalmanként kapcsolat, versenyek, látogatások, bemutatók
hulladékos cég	ingyen elszállítja a PET-palackos konténert
veszélyeshulladék-gyűjtő cég	évente egyszer ingyen átveszi a veszélyes hulladékot
Civil szervezetek	Szakmai ismereteikkel, programjaikkal segítsék munkánkat. Tantestület tagjai, diákok a lehetőségeikhez mérten vegyenek részt előadásainkon, programjainkon, továbbképzéseinken,
<i>Lakótelep lakói</i>	Közös takarítási, parlagfű irtási demonstratív akciók kialakítása. Az iskolaszintű kapcsolattartás igazgatóhelyettesi feladat.
<i>Iskolai büfé</i>	Délelőtti étkezések meghatározója. Kívánatos, hogy bővüljön az egészséges táplálkozás palettája.
<i>Anyagi erőforrások</i>	
papírhulladék-gyűjtő cég	fizet az elszállított papírhulladékért
iskolafenntartó	Mivel a fenntartó határozza meg az általa fenntartott intézmények profilját és költségvetését, ezért a fenntartóval való kölcsönös együttműködés – az iskola egész életén belül – a környezeti nevelési programunk megvalósítása szempontjából is fontos. Az iskola igazgatójának feladata, hogy a fenntartóval való egyeztetés során a lehető legoptimálisabb helyzet megteremtését elérje. Célunk, hogy a fenntartó kötelező támogatáson túl is finanszírozza az iskolai környezeti nevelési programokat.
országos pályázatok	
alapítványi befizetések	
helyi és regionális pályázati lehetőségek	
vállalkozó szülők	
alkalmi szponzorok	

C) Tárgyi erőforrások

- szertárak, kísérleti eszközök
- ismerethordozók (kép- és hanganyag, folyóiratok, szakkönyvek, internet, multimédiás anyagok),
- audiovizuális eszközök: projektor stb.

2. ALAPELVEK, CÉLOK

2.1. ALAPELVEK, JÖVŐKÉP, HOSSZÚ TÁVÚ CÉLOK

Iskolánk feladatának tekinti azt, hogy diákjaink a felnőtt életre megfelelő ismeretekkel, készségekkel és szemlélettel rendelkezzenek, hogy ne csak saját pillanatnyi érdekeik szerint, hanem a Föld egészségének fennmaradása érdekében cselekedjenek. A diákok számára olyan oktatást kell az iskolának biztosítani, amelyben a szakmai képzésen kívül hangsúlyt kapnak a környezettudatos életmód kérdései is. Külvárosi iskolánkban fontos feladatnak tartjuk, hogy a diákok szemléletén alakítsunk, környezet-és természetszeretetüket formáljuk, megszilárdítsuk. Szemléletet csak úgy lehet formálni, hogy ne elszigetelt ismereteket szerezzenek, hanem egységes egészként lássák a természetet. Ezért fontos, hogy megteremtjük a tantárgyak közötti együttműködést e téren. Ennek eléréséhez a következő célok megvalósítását tartjuk szem előtt az iskolai élet valamennyi színterén, valamennyi tevékenységünket áthatva.

Általános célok, értékek

- hosszú távú célunk, hogy környezetük iránt érzékennyé váljanak tanítványaink
- az egyetemes természetnek (a Világegyetem egészségének), mint létező értéknek tisztelete és megőrzése, beleértve- az összes élettelen és élő létezőt, így az embert is, annak környezetével, kultúrájával együtt
- a Föld egészséges folyamatainak visszaállítása, harmóniára törekvés
- a bioszféra és a biológiai sokféleség megőrzése

Pedagógiai célok

- az általános célokra vonatkozó érték- és szokásrendszer érzelmi, értelmi, esztétikai és erkölcsi megalapozása
- az ökológiai gondolkodás kialakítása, fejlesztése
- rendszerszemléletre nevelés
- holisztikus és globális szemléletmód kialakítása
- a szerves kultúra megvalósítása a környezeti nevelésben
- fenntarthatóságra nevelés, az elveivel való azonosulás elősegítése
- a környezetetika hatékony fejlesztése
- érzelmi és értelmi környezeti nevelés
- tapasztalaton alapuló, kreatív környezeti nevelés
- tolerancia és segítő életmód kialakítása
- a környezettudatos magatartás és életvitel kialakulásának segítése
- az állampolgári – egyéb közösségi – felelősség felébresztése
- az életminőség fogyasztáson túlra mutató alkotóinak keresése
- az egészség és a környezet összefüggéseinek felismertetése
- a helyzetfelismerés, az ok – okozati összefüggések felismerése képességének kialakítása, fejlesztése
- problémamegoldó gondolkodás, döntésképesség fejlesztése
- globális összefüggések megértése iránti igény felkeltése

2.2. KONKRÉT CÉLOK ÉS FELADATOK

Új tervek:

- Tantestületen belüli továbbképzés szervezése, környezeti nevelés módszereinek bemutatása
- Tantestület tagjainak megnyerése a környezeti nevelés munkához
- Kétszintű érettségi környezeti nevelési vonatkozásainak összegyűjtése, tananyagba beépítése
- Iskolai átfogó környezetvédelmi programok szervezése. Megszervezhetjük annak kiderítését, hogy mennyire „zöld” az iskolánk. Ennek keretein belül a tanulók felmérést végezhetnek az iskolai víz-, fűtés-, világításrendszerről, az ezzel kapcsolatos költségekről, elkészíthetik a csepegő csapok térképét, kutathatják a hulladék kezelési módjait, az irodaszerek beszerzési módját és egészségkárosító hatásait, felhasznált mennyiségét, a büfé és a menza zöldítési tervét. Az effajta program nagyon hatékony lehet, hiszen egyszerre mozgósít tanárt, diákok, technikai dolgozót és vezetőséget egyaránt.
- Jeles napokon környezetvédelmi, egészségügyi problémákat tárgyaló filmek megnézését tervezzük, majd utána, vagy osztályfőnöki órákon beszélgetés, véleménycserét szervezünk.
- Találkozzanak a tanulók a helyi és országos környezet- és természetvédő civil szervezetekkel. Szervezzünk a közeli bevásárlóközpont vezetőjének engedélyével próbavásárlást, hogy a tanulók ismerkedjenek a reklámok fogásaival, a fogyasztói szokásokkal.

Hagyományok ápolása:

- Városrész nevezetességeinek feltérképezése, ápolása.
- Környezetvédelmi, művészeti tábor szervezése: „Mézes-hetek”.
- Fordítóverseny szervezése.
- Drog-prevenációs program folytatása.
- Nyári táborok, tanulmányutak, laborlátogatás csoportok számára.
- Szelektív hulladékgyűjtés papír-, PET-palack és hagyományos kommunális hulladék frakcióban.
- Jeles napok alkalmából az iskola egészét érintő akciók, tevékenységek.
- Sziklakert, működtetése diákgondozással.
- Téma napok, témahetek szervezése.
- Aktuális jubileumi ünnepek tartása.
- Az iskolarádióban, iskolaujságban környezetvédelmi témák megjelenítése.
- Tanulmányi versenyekre felkészítés, versenyzés.
- Rendszeres parlafű irtásokat szervezünk környezetünkben.

3. TANULÁSSZERVEZÉSI ÉS TARTALMI KERETEK

3.1. TANÓRAI KERETEK

Minden tantárgy tanításához a szaktanárok (munkaközösségek) kidolgozzák a helyi tanterv, illetve a tanmenetek mélységében a környezeti nevelési tartalmakat és azok megvalósítására használt tevékenységi formákat, módszereket. A környezeti nevelés összetettségét csak komplex módszerek segítségével lehet közvetíteni. Ezért fontos, hogy lehetőleg minden tantárgyba beépítve szerepeljen a környezeti nevelés, ill. a tantárgyak közötti integráció érvényesüljön.

A TANTÁRGYAK LEHETŐSÉGEI

Magyar nyelv és irodalom

A tanulók

- ismerjék meg az anyanyelv gazdagságát, a tájnyelv, a köznyelv és az irodalmi nyelv egymásra hatását
- ismerjék meg közvetlen természetes- és mesterséges környezetük értékeit bemutató irodalmi alkotásokat! (meséket, mondákat, népdalokat és verseket
- ismerjék meg az irodalmi művekben megjelenő természeti és környezeti értékeket, az ember és a természet közötti harmonikus kapcsolatok kialakulását
- legyenek képesek irodalmi szövegek alapján problémafelvetésekre, vitára, véleményalkotásra, érvelésre
- erősödjön esztétikai, erkölcsi érzékenységük
- tudatosan készüljenek az anyanyelv védelmére, a „nyelvi környezetszennyezés” elkerülésére
- sajátítsák el a médiumok elemzésének technikáit

A tanulóknak

- alakuljon igénnyé a hatékony kommunikációra való törekvés, a jó problémafelvetés, vitakészség, véleményalkotási képesség
- növeljük a környezethez való, pozitív érzelmi és intellektuális közeledést a környezet- és természetvédelemi témájú könyvek feldolgozásával
- fejlesszük az egyéni és a közösségi kompetenciákat a drámajátékok segítségével

Történelem

A tanulók

- értsék és tudják, hogyan, mikor és milyen emberi tevékenységek révén alakult át a természet
- tudják értelmezni, hogyan hatottak a környezeti változások a gazdálkodásra, az életmódra, a közösségi normák alakulására
- ismerjék meg a helyi történelmi értékeket, alakuljon ki bennük a hagyományok tisztelete
- legyenek képesek a globális problémákra megoldásokat keresni a természeti népek példáján keresztül

- értsék meg az egész világot érintő globális problémákat, és érezzék hangsúlyozottan az egyén, az állam és a társadalom felelősségét és feladatait a problémák elhárításában, csökkentésében

Idegen nyelv

A tanulók

- váljanak érzékenyék a természet szeretetére a jól megválasztott szövegek feldolgozásának segítségével
- legyenek érzékenyek a hazai környezeti problémákra és ismerjék meg a nyelv segítségével más országok hasonló problémáit
- tudják más népek ilyen irányú tevékenységeit és ismerjék az idegen országok környezetvédelemmel foglalkozó szervezeteit
- legyenek képesek a környezetvédelmi problémákra önállóan, csoportmunkában, projekt-munkában választ keresni
- állampolgári felelősségtudatuk fejlődjön

A tanulóknban

- alakuljon ki és fejlődjön a nemzetközi felelősség a környezettel szemben
- fejlődjön az idegen nyelvi kommunikáció képessége, és fedezzék fel ennek lehetőségeit

Matematika

A tanulók

- váljanak képessé arra, hogy a más tantárgyakban tanított környezeti összefüggéseket matematikai módszerekkel demonstrálják
- legyenek képesek a környezeti mérések eredményeinek értelmezésére, elemzésére statisztikai módszerek alkalmazásával
- tudjanak táblázatokat, grafikonokat készíteni és elemezni
- logikus gondolkodása, a szintetizáló és a lényegkiemelő képessége fejlődjön
- tudják megfigyelni az őket körülvevő környezet mennyiségi és térbeli viszonyait
- váljanak képessé egy adott témához megfelelő adatok kiválogatására, gyűjtésére és feldolgozására
- ismerjenek konkrét, a valós életből vett példákat, és legyenek képesek ezeket elemezni, tudjanak megfelelő következtetéseket levonni
- Legyenek képesek reális becslésekre
- Tudjanak egyszerű statisztikai módszereket alkalmazni

A tanulóknban

- alakuljon ki a rendszerben való gondolkodás
- alakítsuk ki a környezeti rendszerek megismeréséhez szükséges számolási készségeket

Fizika

A tanulók

- váljanak képessé a környezeti változások magyarázatára
- ismerjék meg az élő szervezetre káros fizikai hatások (sugárzások, zaj, rezgés) egészségkárosítását, tudják ezek kibocsátásának csökkentési lehetőségeit
- ismerjék fel a fizikai törvényszerűségek és az élőlények életjelenségei közötti analógiákat, valamint az élő, és élettelen közötti kölcsönhatásokat

- tudják értelmezni a környezet változásának törvényszerűségeit, és ennek tudatában legyenek képesek megoldást keresni a globális környezeti problémákra
- mérjék fel annak fontosságát, hogy a környezeti erőforrásokat felelősséggel szabad csak felhasználni
- ismereteik birtokában váljanak tetteik következményeit látó, előregondolkodó állampolgárrá
- ismerjék meg az alternatív energiahordozókat és forrásokat

Kémia

A tanulók

- rendelkezzenek a környezetbiztonsághoz szükséges ismeretekkel
- törekedjenek a környezettudatos magatartás kialakítására
- legyenek képesek a környezeti elemek egyszerű vizsgálatára, az eredmények értelmezésére
- ismerjék a környezetüket legjobban szennyező anyagokat, törekedjenek ezek használatának csökkentésére
- ismerjék az emberi szervezetre káros anyagokat és ezek szervezetre gyakorolt hatásait, tartózkodjanak ezek kipróbálásától
- értsék meg a különböző technológiák hatását a természeti és épített környezetre, valamint becsüljék meg ezek gazdasági hatásait

Földrajz

A tanulók

- szerezzenek tapasztalatot, gyűjtsenek élményeket a közvetlen élő és élettelen környezetükről
- érzékeljék és értékeljék a környezetben lezajló változásokat, mint a természeti és társadalmi folyamatok hatásainak eredményeit
- értsék meg, hogy a népek eltérő természeti és gazdasági körülményei, hagyományai meghatározzák gondolkodásmodjukat, világszemléletüket
- értsék meg, hogy a társadalom-földrajzi változások, a felgyorsult fogyasztás a Föld erőforrásainak kimerüléséhez vezet
- ismerjék meg a globális problémákat és azok megelőzési, illetve mérséklési lehetőségeit
- ismerjék, szeressék és őrizzék a természeti és az épített környezet szépségeit

A tanulóknak

- a környezet értékeinek megismerésével erősödjön a környezettudatos életmód iránti igény
- alakuljon ki az igény a szülőföld cselekvő felfedezésére
- fejlődjön közösségük, lakóhelyük, országuk, régiójuk és a világ problémáinak megoldásában való aktív részvételi készség

Biológia

A tanulók

- ismerjék meg a globális környezeti problémákat és azok megelőzési, illetve mérséklési lehetőségeit
- ismerjék és szeressék a természeti és az épített környezetet
- ismerjék meg az élőlények alapvető szervezeti-működési jellemzőit, fedezzék fel azok között az ok-okozati összefüggéseket

- legyenek tájékozottak a földi élővilág sokféleségét, valamint az emberek és biológiai környezetük közötti kapcsolatrendszerrel illetően
- ismerjék meg a környezet-egészségügyi problémákat
- legyenek képesek az egészségügyi problémák megelőzésére és mérséklésére
- sajátítsák el a testi-lelki egészséget megőrző életviteli technikákat

A tanulóknak

- alakuljon ki ökológiai szemléletmód
- alakuljon ki a természeti és az épített környezet iránti felelősség

Ének-zene

A tanulók

- ismerjék fel a természeti és a művészeti szépség rokonságát és azonosságát
- ismerjék meg a természet zenei ábrázolásának módjait
- fedezzék fel a természet szépségeinek megjelenését a népdalokban
- vegyék észre a zene közösségerősítő, közösségteremtő szerepét
- tudják, hogy az élő és az élettelen természet hangjai a zenében és a hétköznapi életben egyaránt akusztikus élményt jelentenek
- fedezzék fel a zenei környezetszennyezést, és tudjanak ellene védekezni

Rajz és vizuális kultúra

A tanulók

- ismerjék meg a természet sokszínűségét, formagazdagságát
- ismerjék fel a természeti és a művészeti szépség rokonságát és azonosságát
- ismerjék meg a természet képzőművészeti ábrázolásának lehetőségeit
- ismerjék és tudják, hogy a hagyományápolás a fenntarthatóság egyik alappillére
- Tudjanak példákat említeni a népi építészet, díszítőművészet hazai előfordulásaira
- ismerjék a természetes alapanyagok használatát
- legyenek képesek alkotásokat létrehozni, melyek a természetről szólnak
- legyenek képesek a műalkotásokat környezeti nevelési szempontoknak megfelelően elemezni
- legyenek képesek alkotásokat létrehozni a környezeti nevelési témaköröknek megfelelően
- ismerjék a tárgyi világ formanyelvi elemeit, a tartalom és a forma összefüggését
- tudjanak példákat mondani a környezetvédelmi szempontok szerinti formatervezésre
- kutassanak fel, ismerjenek meg helyi, népi építészeti emlékeket

Filozófia

A tanulók

- értsek meg, hogy a filozófia történetén keresztül megmutatható az ember és természet egységének megbomlása
- lássák, hogy milyen módon alakult ki az ember természet feletti uralomra- jutása
- érzékeljék, hogy hogyan alakult ki a mai társadalmak manipulált fogyasztása
- legyenek képesek követni az értékek alakulását a különböző történelmi korokban
- véleményezze az értékrend-változás negatív következményeit
- értsek meg, hogy csak akkor őrizhetők meg környezetünk életfeltételei, ha észszerűen használjuk azokat, és tisztelettel közelítünk hozzájuk

Etika

A tanulók

- legyenek képesek a már kialakított, megteremtett értékek között úgy élni, hogy a lehető legkevesebb károsodást okozzák
- tanuljanak meg a természet károsítása nélkül teljes életet élni
- mérjék fel annak elengedhetetlen fontosságát, hogy az utódaiknak is megfelelő életteret kell hagyniuk

A tanulóknban

- alakuljon ki az a szemlélet, hogy a természet elemei emberi hasznosságuk fokától függetlenül is értéket képviselnek
- alakuljon ki személyes elkötelezettség és tolerancia a környezeti kérdésekkel kapcsolatban
- fejlődjön, szilárduljon meg a társadalmi szolidaritás és igazságosság az egészséges környezetért

Tánc és dráma

A tanulók

- tudjanak improvizálni természeti jelenségeket a tánc és dráma eszközeivel
- legyenek képesek adott szituáció megfogalmazására tartásképpen és mozdulatsorok segítségével (árvíz, erdőtűz, stb.)
- természethez való érzelmi kötődése erősödjön a drámajátékon keresztül
- sajátítsák el a néptánc elemeit, lássák benne a környezeti nevelési lehetőségeket

Informatika (és könyvtárhasználat)

A tanulók

- legyenek képesek az interneten illetve a szakirodalomban információkat keresni, konkrét, a valós életből vett példákat értelmezni, és legyenek képesek ezeket elemezni, tudjanak megfelelő következtetéseket levonni
- legyenek képesek a számítógép segítségével megszerezhető tudás szűrésére, váljanak képessé egy adott témához megfelelő adatok kiválogatására, gyűjtésére és feldolgozására
- ismerjék meg az informatikában (pl. az internet-használatban) rejlő környezetvédelmi lehetőségeket
- használják a világhálót kutatómunkára, ismeretszerzésre
- futtassanak környezeti elemek megváltozását figyelembevevő szimulációkat és statisztikai tesztek
- rendezzenek környezeti kérdésekről virtuális fórumot máshová járó diákokkal közösen
- szerkesszenek és nyomtassanak környezetvédelmi újságokat és posztereket
- ismerjék meg a távközlési-informatikai berendezések környezetkárosító hatásait
- váljanak képessé arra, hogy a más tantárgyakban tanított környezeti összefüggéseket informatikai módszerekkel demonstrálják (számítástechnika alkalmazása, könyvtárhasználat, irodalmi hivatkozások)
- legyenek képesek a környezeti mérések eredményeinek értelmezésére, elemzésére a különféle szoftverek (adatok táblázatos tárolása, kiértékelése, összefüggések vizsgálata, statisztikai módszerek alkalmazása) segítségével
- a számítástechnikai eszközök használata során valósítsák meg az anyag- és energiatakarékos alkalmazás feltételeit

Testnevelés

A tanulók

- fedezzék fel, értsék meg, hogy a környezeti hatások jelentős mértékben befolyásolják, egészséges testi fejlődésüket
- győződjenek meg a mozgás jótékony hatásairól a különböző szervrendszerek működését tekintve
- legyenek tisztában azzal, hogy testnevelés és a sport nélkülözhetetlen az élményszerű tapasztalatszerzésben, az emberi kapcsolatokban, az együttműködés és a tolerancia fejlesztésében
- értsék és tapasztalják meg a szabadtéri foglalkozásokon keresztül, hogy a környezetszennyezés az egészségre veszélyes
- igényeljék, hogy a sportoláshoz lehetőség szerint természetes anyagokból készüljenek az eszközök, és a tornaszerek
- sajátítsanak el régi magyar, mozgást igénylő népi játékokat

A tanulóknál

- tudatosítsa az egészség és a környezet komplexitását
- alakuljon ki az igény a higiénés normák betartására
- segítse az egészséges napi-heti-évszakos életritmus kialakulását

3.2 TANÓRÁN KÍVÜLI FOGLALKOZÁSOK

A tanulók környezeti ismereteinek bővítésével, rendszerezésével, az összefüggések feltárásával meg kell alapozni, hogy a középiskolában lehetővé váljon a környezetért, a jövő generációkért felelős viselkedést vállaló személyiség formálása.

Célkitűzések

A választott programok és az alkalmazott módszerek

- fejlesszék a tanuló szociális képességeit
- adjanak lehetőséget új ismeretek megszerzésére (biológiai sokféleség, fenntartható fejlődés)
- rendszerezzék, szelektálják, mélyítsék el a már meglévő ismereteket
- szintetizálják az egyes tantárgyak nyújtotta analitikus ismereteket, tanítsanak rendszerszemléletre
- alakítsanak ki kritikus gondolkodást
- fejlesszék a környezeti harmónia megteremtése érdekében fontos képességeket (pl.: problémamegoldó, konfliktuskezelési képességek, tolerancia, alternatív gondolkodás)
- ösztönözzenek az egészséges, környezetbarát életmód elsajátítására
- alakítsanak ki környezeti érzékenységet, helyes szokásokat, viselkedési normákat
- neveljenek a hagyományok tiszteletére
- mutassanak követendő mintákat
- ösztönözzenek felelősségteljes cselekvésekre (tárják fel, hogy mit tehet a tanuló egyéni életében a környezeti problémák megoldása, megelőzése érdekében); tárják fel a tanulók számára a globális kérdések alapvető gazdasági, társadalmi hátterét, tegyék világossá a tanulók számára, hogy az ember a természet része, és csak akkor van esélye a boldogulásra, ha kész együttműködni környezetével, és nem uralkodni akar felette

Szakkörök szervezése: Környezetvédelmi, biológia, földrajz, kémia szakkör munkájába jól be lehet építeni a környezeti nevelést. A szakkör a kutató típusú, önállóan vizsgálódni szerető tanulók fejlesztésének nagyon jó színtere.

Környezetvédelmi témájú tanulói pályázatokon való részvétel: pl. Földtani örökségünk, ill. rajz, foto. kézműves pályázatokon való részvétel.

A környezet- és egészségvédelem jeles napjai: A természet-környezetvédelem és az egészségügy jeles napjairól a tanórákba beépítve, iskolarádión keresztül illetve külön programokat szervezve emlékezünk meg és tudatosítjuk a jelentőségüket.

Február 2.	Vizes Élőhelyek
Március 6.	Nemzetközi Energiahatékonyság Nap
Március 22.	Víz Világnapja
Március 23.	Meteorológiai Világnap
Április 3.	Csillagászati Világnap
Április 4.	Laboratóriumi Állatok Napja
Április 7.	Egészségügyi Világnap
Április 22.	Föld Napja
Április 24.	Kísérleti Állatok Védelmének Napja
Május 8.	Nemzetközi Vöröskereszt Napja
Május 10.	Madarak és Fák Napja
Május 15.	Állat- és növény szeretet napja (Magyarországon)
Május 15.	Nemzetközi Klímaváltozási Akciónap
Május 18.	Múzeumi Világnap
Május 24.	Európai Nemzeti Parkok Napja
Május 31.	Dohányzásmentes Világnap
Június 5.	Környezetvédelmi Világnap
Június 8.	Óceánok Világnapja
Június 17.	Világnap az Elsivatagosodás Ellen
Június 21.	A Nap Napja
Június 25.	Barlangok Világnapja
Július 11.	Népesedési Világnap
Augusztus 9.	Állatkertek Napja
Szeptember 16.	Ózon Világnapja
Szeptember 22.	Autómentes Nap
Szeptember 23.	Takarítási Világnap
Október 1.	Habitat Világnap
Október 4.	Állatok Világnapja
Október 8.	Madárfigyelő Világnap
Október 8.	Természeti Katasztrófák Elleni Védekezés Világnapja
Október 10.	Lelki Egészség Napja
Október 15.	Nemzeti Gyaloglónap
Október 16.	Élelmezési Világnap
Október 21.	Földünkért Világnap
Október 31.	Takarékossági Világnap
November 17.	Füstmentes Nap
November 27.	Fogyasztásszüneteltetési Nap
December 1.	AIDS elleni világnap
December 29.	Biodiverzitás Védelmének Napja

Akciók: Egy-egy helyi környezeti probléma megoldására vagy jeles napokon szervezünk olyan akciókat, amelyek felhívják a lakóhelyünk közösségének figyelmét egy-egy helyi vagy globális környezeti problémára. A megmozdulást magunk szervezzük ill., csatlakozhatunk helyi vagy országos környezetvédő szervezetek akcióihoz (pl.: Takarítási világnap, Autómentes nap).

Kiállítások: Iskolánkban nyitott, a nagyközönség által is látogatható környezetvédelmi kiállításokat rendezünk a művészettagozatos osztályok és szakképzős évfolyamok munkáiból (pl. szemétszobrászat, természeti értékeket, helyi problémákat bemutató kiállítás). Jó lehetőség a környező iskolákkal való kapcsolattartásra.

Iskolai zöld médiumok – Az iskolai könyvtárban külön polcot létesítünk a környezeti témakörökkel foglalkozó könyveknek, videofilmeknek, CD-lemezeknek. Ezzel a megoldással a tanulók könnyebben átlátják a rendelkezésükre álló irodalmat, szívesebben kutatnak, olvasgatnak. Az **iskolarádióban** lehetőséget kapnak a környezet- és természetvédelem iránt érdeklődő diákok, hogy rendszeresen tartsák a kapcsolatot a teljes diáksággal, beszámoljanak munkájukról, ébren tartsák a környezetvédelem gondolatát, fontosságát.

Tanulmányi kirándulások során helyet kap a meglátogatott táj természet és környezeti értékeinek megismerése is. Fakultációs, és osztályfőnöki órákon ellátogatunk kisebb-nagyobb diákcsoporttal tanösvényekre, nemzeti parkokba, természetvédelmi területekre, vadasparkokba, botanikus kertekbe, múzeumokba.

Az **iskolakertben** kialakítunk tanösvényt, a már meglévő, illetve általunk ültetett növények meghatározásával és rövid ismertető készítésével

A **környezetvédelmi jeles napokhoz** kapcsolva vagy önálló programként, a szülők illetve az iskola-közeli (lakótelep) lakosság megnyerésével cserjék, fák ültetésével szépítjük környezetünket és a zajtól, portól védjük szervezetünket.

Környezet és természetismereti versenyeken, vetélkedőkön indítjuk diákjainkat Az érdeklődő, ambiciózus tanulókat ösztönözzük arra, hogy vegyenek részt helyi, regionális és országos versenyeken.(pl. országos: Kitaibel Pál, Less Nándor, Balogh János)

Kihasználjuk a **művészetek** iránti érdeklődést. Környezetvédelmi problémákra ráirányítjuk a figyelmet a képzőművészet eszközeivel.

A természet adta anyagok (agyag, termések, levelek, tollak, csigaházak, stb.) illetve az újrahasznosítható hulladék-anyagok felfelhasználásával különböző díszeket, kompozíciókat készítünk, amelyekből kiállítás vagy vásár is szervezhető (pl.: Karácsonyi vásár)

Diák Önkormányzati nap során az iskolai programnak mindig van környezet-egészségügyi része is.

DSE szervezések keretében időnként változó évfolyam-összetételben sportversenyeket szervezünk.

Szülői értekezleteken utalunk a környezet-egészségvédelem néhány fontos elemére (táplálkozás, évszakoknak megfelelő öltözködés, háztartási környezetvédelem, testékszerek viselete, alkoholfogyasztás, dohányzás drog, stb.).

4. MÓDSZEREK

Célunk a környezeti nevelés szempontjából kiemelkedő jelentőségű élmény- és, tevékenységalapú, érzékenyítő, interaktív módszerek minél sokoldalúbb alkalmazása.

JÁTÉKOK

- Szituációs
- Memóriafejlesztő
- Kombinációs
- Érzékelést fejlesztő
- Ráhangolást segítő
- Bizalomerősítő
- Kapcsolatteremtést segítő
- Drámapedagógia

MODELLEZÉS

- Hatásvizsgálatok
- Rendszermodellezés
- Előrejelző
- Működő modellek készítése, elemzése

RIPORT MÓDSZER

- Kérdőíves felmérés
- Direkt riportok
- Fotóriport

PROJEKT MÓDSZER

- Analízis – akció projektek

TEREPGYAKORLATI MÓDSZEREK

- Terepgyakorlatok
- Táborok
- Térképkészítés
- Egyszerű megfigyelések
- Célzott megfigyelések, mérések

AKTÍV, KREATÍV MUNKA

- Természetvédelmi és fenntartási munkák
- Rekonstrukciós munkák
- Madárvédelmi feladatok
- Szelektív hulladékgyűjtés
- Rend- és tisztasági verseny

KÖZÖSSÉGÉPÍTÉS

- Csoportszervezés a környezet-egészségügyi nevelés érdekében

MŰVÉSZI KIFEJEZÉS

- Vizuális művészet a környezeti nevelésben
- Irodalmi alkotások

- Zeneművészet
- Fotóművészet
- Táncművészet
- Népművészet
- Esztétikai érzékenység és élmény fejlesztése
- A tanulók önkifejezése a művészetek nyelvén

5. TANESZKÖZÖK

Az iskola rendelkezik azokkal az alapvető oktatási eszközökkel, amelyek a környezeti nevelési munkához szükségesek. Folyamatosan pótolni kell az elhasználódott vegyszereket, eszközöket, valamint lépést tartva a fejlődéssel, új eszközöket kell beszerezni. Folyamatosan bővíteni kell a szak –ás CD könyvtárakat is. Figyelni kell, hogy a nevelő-oktató munkát segítő eszközök és felszerelések jegyzékébe beépüljön a környezeti nevelés speciális eszközigénye is

Ismerethordozók tanulók számára:

Viszonylag nagy számban van:

Varga Zoltán: Állatismeret, Seregélyes-Simon: Növényismeret

Az iskolai könyvtárban a csoportmunkához használhatóan (néhány példányban): határozók, ökológiai (terep- és laboratóriumi) vizsgálatok elvégzéséhez kiadványok, térképek (pl. turistatérképek), ismeretterjesztő kiadványok (pl. nemzeti parkokról, tájakról, helyi értékekről)

Tanárok számára:

Szakmai-módszertani kiadványok, különös tekintettel a környezeti nevelésben nem hagyományos tantárgyakat tanítók segítésére (pl. Nádai Magda: Földanyai gondok, Történelem)

Eszközök:

Multimédiás segédanyagok, videofilmek, Internet-hozzáférés – ezek használatához szükséges hardverek (laptop, projektor, tv, videó).

Mikroszkópok (lehetőség szerint sztereo-mikroszkóp is legyen közte), digitális és tükörreflexes fényképezőgép, videokamera.

Hőmérő ház, Wind féle szélzászló, Hermann csapadékmérő, barométer, digitális külső, belső hőmőő

Transzparens- és diasorozatok, faliképek, plakátok

6. AZ ISKOLAI KÖRNYEZET

Feladatunk a mindennapi iskolai élet „fizikai” és szellemi környezetének átalakítása a környezeti nevelési program szellemében. Fontos megtervezni az iskola mindennapi életének ezernyi mozzanatát, s azt, hogy ezeken keresztül hogyan válhat az iskola környezetbarátabbá, energia-takarékosabbá, miképpen alakíthatja az ott dolgozók és tanulók életmódját környezet-tudatosabbá.

Ehhez járulhatnak hozzá az alábbiak

- anyag- és energiatakarékos iskolaüzemeltetés és tanórai mozzanatok
- pedagógusok, dolgozók példamutatása, melyhez a munkaköri leírások módosítása is hozzájárulhat
- a szelektív hulladékgyűjtés következetes megvalósítása
- termék, folyosók és az udvar zöldítése, a tantermek organikus díszítése
- iskolaudvar gondozása
- a tömegközlekedési eszközök, a kerékpáros és gyalogos közlekedés népszerűsítése
- a büfé árukészletének átalakítása
- a menzát üzemeltető céget, egészségesebb működtetésre kényszeríteni
- az iskolai ismeretterjesztés tanórán kívüli eszközeinek jobb kihasználása (faliújság, iskolaújság, iskolarádió, helyi média)

7. KOMMUNIKÁCIÓ

A környezeti nevelésben fontos, hogy diákjaink a nagyszámú írott halott, és látott média-irodalomban kritikusan, a híreket okosan mérlegelve tudják feldolgozni. A szakirodalomban el tudjanak igazodni, és az értékes információkat meg tudják az értéktelentől különböztetni.

1. Az **iskolán belüli** kommunikáció szerves része a szemléletformálásnak, ezért rendszeresen kihasználjuk a lehetőségeit, hogy megértessük a részt vevőkkel, hogy az iskolai élet környezetbaráttá alakítása közügy, minden ott élő közös ügye. A faliújság aktuális hírei (tanáriban, diákságnak), az iskolarádió percai lehetőséget teremtenek az információátadásnak. Az iskola munkaközösségeinek munkáját szakmai-módszertani téren segíti a környezeti nevelést koordináló munkaközösség. Az iskolavezetés vállalja, hogy a szakanyagokat eljuttatja a felhasználóhoz.

Az iskolán belüli kommunikáció formái:

- kiselőadások tartása
- házi dolgozat készítése
- poszterek készítése
- iskolarádió
- faliújság
- szórólapok

2. Az **iskolán kívüli** kommunikációt használva elsősorban a helyi média lehet a partnerünk. Különösen a látványos, jelentős programjaink esetében egy kapcsolattartó (hiteles) személy tájékoztatja a városi televíziót és a napilapot az aktuális rendezvényekről, eseményekről. Az iskolai évkönyvben megjelenő cikkekkel, diákmunkákkal a lakosok környezettel kapcsolatos ismereteit bővítjük. Az iskoláról készített ismertető füzet a nálunk folyó környezeti nevelőmunka folyamatát bemutatva a lehetőségeket tárjuk mások elé.

Az iskolai honlap lehetőségeit kihasználva folyamatosan tájékoztatjuk az érdeklődőket (iskolai dolgozók, szülők, lakosság, régi diákok, iskolafenntartó...).

Az iskolán kívüli kommunikáció formái:

- környezetvédelmi cikkek feldolgozása
- környezetvédelmről szóló rádió-és televíziós hírek feldolgozása
- közvetlen környezet problémáinak felmérése, értékelése, együttműködés az önkormányzattal

8. MINŐSÉGBIZTOSÍTÁS / MINŐSÉGELLENŐRZÉS

A környezeti nevelés sikerességét értékelhetjük különböző résztvevőkre megtervezett és kidolgozott eszközökkel.

A *pedagógusok* környezeti nevelői munkájának értékelésére kritériumrendszert dolgozunk ki, s ennek alapján évente értékeljük az egyének, a munkaközösségek munkáját, elért eredményeit, meghatározzuk feladataikat, a továbblépés lehetőségeit.

Néhány példa az elemzési szempontokhoz:

- mennyire tárja fel tantárgyának környezeti tartalmait napi tanítási gyakorlata során
- tanítási gyakorlata során alkalmazza-e a modern környezeti nevelési módszereket (interaktív, partnerközpontú, élményalapú tevékenységek)
- részt vállal-e az iskola tanórán kívüli programjainak megvalósításából
- személyes példamutatással segíti-e a program megvalósulását, törekszik-e együttműködésre a tanulói közösségekkel, az iskola dolgozóival, a szülőkkel, külső kapcsolatokkal

A *tanulók* környezeti tudatosságának alakulását tevékenységeik változásán, ismereteik bővülésén mérhetjük például az alábbi módokon.

- A középiskolai tanulmányok kezdetén életkorának megfelelő mérőlappal szerzünk információt, rögzítünk egy állapotot. Ugyanazon diákok 12. évfolyamon végzett mérései alapján a fejlődésre következtetéseket vonhatunk le.
- A tanórán kívüli környezeti nevelési programokban milyen aktivitással vesz részt
- A környezeti nevelési programok hozzájárulásának mértéke az iskolai osztályközösség kapcsolatrendszerének alakulásához, a kommunikáció, a konfliktuskezelés fejlődéséhez.

9. TOVÁBBKÉPZÉSEK

Belső:

Nevelési értekezleteken, tanfolyamokon. A fizikai és adminisztratív dolgozók számára iskolai szintű tájékoztatás szervezése az iskolai környezeti nevelési program megismertetésére, beszélgetés feladataikról és lehetőségeikről a szemléletmód formálásában.

Külső:

Megyei, országos konferenciákon, rendezvényeken való részvétel. Akkreditált továbbképzéseken való részvétel. Az iskola keretet biztosít az önképzéshez, anyagi bázisával segíti a szakkönyvbeszerzést, a folyóiratok elérhetőségét. A számítógéppark fejlesztésével minden tanár és minél több diák számára általánossá teszi az Internet-hozzáférést.

Az iskola vezetősége szorgalmazza, hogy a lehetőségekhez képest minden munkaközösségből legyen olyan tanár, aki környezeti neveléshez kapcsolódva akkreditált továbbképzésen vesz részt.